

Lauri Viidan Pispala

Tervetuloa kierrokselle Lauri Viidan Pispalaan!

1. Lauri Viidan muistomerkki

Lauri Viidan syntymästä tulee tänä vuonna kuluneeksi sata vuotta. Hän syntyi 17.12.1916 Pispalassa, joka tuohon aikaan kuului Pirkkalan kuntaan. Pispala oli Viidalle tärkeä mielen maisema, jossa kirjailija ja hänen sanansa olivat yhtä. Viita on yksi sodanjälkeisen kirjallisuutemme merkittävistä kirjailijoista. Hänen keskeisimpiä teoksiaan ovat runokokoelma *Betonimylläri* sekä pispalalaisen työläisperheen vaiheista kertova romaani *Moreeni*.

Lauri Viidan muistomerkki *Betonimyllystä runon siivet* paljastettiin vuonna 1991. Sen on valanut kuvanveistäjä Pertti Mäkinen. Pronssiset lohkaremaiset siivet viittaavat runokokoelmaan *Betonimylläri*.

...vaarojen, kumpujen, harjujen välitse, louhujen lomitse, oksien alitse, mökistä mökkiin ja kartanoon, lehdosta lettoon ja ojasta allikkoon – alaspäin veti kalteva kamara, etelään vietti mahtava graniittikynnös. (Moreeni, 1950)

Lauri Viita kuvasi rakasta Pispalaansa Luojan palikkaleikiksi.

Niinkuin linnut tietävät miten pesänsä tekevät, niin tiesivät Pispalan miehet, miten syntyi Luojan palikkaleikki korkealle moreenipenkereelle. (Moreeni, 1950)

2. Lauri Viidan syntymäkoti ja Pyykkipuisto

Lauri Viita oli Emil ja Alfhild Viidan seitsenlapsisen perheen nuorin lapsi. Hänen isänsä oli kirvesmies, ja myös Viita toimi kirvesmiehenä ennen ryhtymistään päätoimiseksi kirjailijaksi. Lauri Viidan syntymäkoti sijaitsee Pispalanharjun korkeimmalla kohdalla. Viidan suhde Alfhild-äitiin oli hyvin läheinen ja lämmin.

Alfhild

Äidit vain, nuo toivossa väkevät,

Jumalan näkevät.

Heille on annettu voima ja valta

kohota unessa pilvien alta

ja katsella korkeammalta.

Alfhild, hän joka synnytti minut,

on joka yö sinne purjehtinut,

missä nyt Eemeli tullen ja mennen

murahtaa vain, kuten täälläkin ennen.

Siellä he kulkevat tähtien rivissä

kirkasta vanaa,

isä ja äiti, peräkanaa.

Sieltä he katsovat kotoista mäkeä,

kissoja, koiria, tuttua väkeä,

*viittoen, luikaten parhaansa mukaan,
etemme loukkaisi Pispalan kivissä
jalkaamme kukaan.*

*Siellä he jollakin planeetalla
puutarhakeinussa pihlajan alla
viipyvät ääneti nuoruudenmuistoissa
morsiusparina Tampereen puistoissa -
ostaen kahvit ja pullat kai,
jos sattuu olemaan perjantai. -
Ja sitten, kun Pispala aamun saa,
äitini vuoteen valmistaa
ja linnut, linnut helääh--.
-Oi kuinka on ihana elää
ja tuutia lastenlapsiaan
ja kertoa kauniita uniaan!
Niin, suuri on Jumalan taivas ja maa,
oi lapseni, rakastakaa!*

3. Pispalan koulu

Opintielle Lauri Viita lähti Ylä-Pispalan kansakoulussa, joka nykyään tunnetaan Pispalan kouluna. Hän oli perheen ensimmäinen lapsi, joka sai kansakoulun jälkeen jatkaa oppikouluun ja edelleen lukioon Tampereen klassilliseen lyseoon. Kouluvuosina Viita pääsi ensimmäisiä kertoja toteuttamaan erityistä kirjallista lahjakkuuttaan. Koulu kuitenkin jäi kesken, kun nuori, oikukas lukiolainen joutui erimielisyyksiin opettajiensa kanssa. Viita ryhtyi 17-vuotiaana isänsä jalanjäljissä tekemään kirvesmiehen ja sekatyömiehen töitä.

*"Siisti täytyy aina olla!"
sanoi kissa hietikolla. -
Raapi päälle tarpeenteon
pienen, sievän santakeon.
(Lauri Viita, Moraali)*

4. Lapsuuden koti eli Lauri Viita -museo

Lauri Viidan lapsuudenkoti on Viidan isän ja isoisan rakentama. Nuoren Laurin harrastuksiin kuuluivat veneily ja retkeily Pyhäjärvellä ja Näsijärvellä ja lähisaarissa. Hän harrasti myös urheilua ja oli Pispalan Tarmon innokas jäsen. Pispalan urheilukentällä hän tapasi myös ensimmäisen vaimonsa, Kertun.

Ennen sotia Viita työskenteli isänsä kanssa tamperelaisilla rakennustyömailla. 21-vuotiaana hän lähti suorittamaan asepalvelusta Terijoelle, Karjalan kannakselle. Talvisodan sytyttyä Viita joutui sotapalvelukseen. Hän palveli talvi- ja jatkosodassa viestijoukoissa eikä joutunut osallistumaan varsinaisiin taisteluihin.

Sodasta palattuaan Viita työskenteli edelleen kirvesmiehenä. Kirjoittamistyökin jatkui, ja hän alkoi opiskella työväenopistossa ja hakeutua kirjallisuudesta kiinnostuneiden ihmisten pariin. Viidan ensimmäinen runokokoelma *Betonimylläri* ilmestyi vuonna 1947, ja siitä tuli heti arvostelumenestys. Samoihin aikoihin Viidan ensimmäinen avioliitto päättyi eroon.

Toisen avioliiton hän solmi kirjailija Aila Meriluodon kanssa. Meriluodon esikoisteos *Lasimaalaus* oli vielä suurempi arvostelumenestys kuin Viidan *Betonimylläri*. Avioliitto oli myrskyisä, koska samaan perheeseen ei tahtonut sopia kahta luomisvoimaista kirjailijaa. Myös Viidan mielenterveys alkoi horjua. Meriluodon tehtäväksi tuli Viidan luomistyön tukeminen, ja välillä se tarkoitti elämistä hyvin niukoissa olosuhteissa. Viidan saturunoelma *Kukunor* kertoo peikkolapsista, Kukunorista ja Kalaharista. Kukunor on impulsiivinen unelmoija ja Kalahari epäilevä pohdiskelija. Teos on paitsi satufantasia, myös suuri rakkauslaulu, jossa Viidan ja Meriluodon nuori onni ja rakastumisen riemu kulkevat läpi teoksen.

***Kuudenvanha peikkopari
Kukunor ja Kalahari
hyvin viihtyy talvellakin
professorin autiossa
kesäasunnossa.***

Viidan elämä päättyi auto-onnettomuudessa 21. joulukuuta vuonna 1965. Samana päivänä kirjallisuuslehti Parnassossa julkaistiin hänen runosikermänsä *Onni*, johon kuuluu runo *Kaita polku kaivolta ovelle*.

***Kaita polku kaivolta ovelle nurmettuu.
Ikkunan edessä
pystyyyn kuivunut omenapuu. Reppu naulassa ovenpielessä, siinä linnunpesä.
Kun olen kuollut, kun olen kuollut.
Kesä jatkuu. Kesä.***

Lauri Viidan rakas Pispala on ja pysyy.

Ehkäpä Lauri Viitakin kulkee Alfhild-äitinsä kanssa ”--tähtien rivissä / kirkasta vanaa -- viittoen, luikaten parhaansa mukaan, / ettemme loukkaisi Pispalan kivissä / jalkaamme kukaan.”

Lähteet:

www.lauriviitamuseo.fi